

1452

Մ Բ Յ Ո Ւ Մ Ե

(Հ Ո Փ Մ Ը Ն Ի)

Թարգմանեց

Յ Ի ր ու ի ի Կ ո ս տ ա ն ն Ե ա ն ց

83 *Handwritten*
7-96

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մ. Շարաձէի, Նիկ. փող. տ. 21.

Тип. М. Шардзэ, Никол. ул. д. 21.

1894

14711

2011

03 00

83-3

ԱԿ

2-96

Մ Բ Յ Ո Ւ Մ Ե

(Հ Ո Փ Մ Ը Ն Ի)

1002
5220 R

Թարգմանեց

Տիրուհի Կոստանեանց

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մ. Շարաձէ, Նիկի փ. տ. 21

Тип. М. Шарадзе, Ник. ул. д. 21

1894

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 29-го Ап-
рѣля 1894 г.

Մ Ր Յ Ո Ւ Մ Ն

էկ հարուստ մարդ-
պատկերներ շատ էր
սիրում. իւր փողի
մեծ մասը նա ծախ-
սում էր պատկեր-
ների վերայ ու իւր
հաշուով պահում
էր մէկ նկարչական ու-
սումնարան: Նա շատ ու-
րախանում էր, որ իրան հիմնած դպրո-
ցում աշակերտները կարող էին լաւ նը-
կարչութիւն սովորել և մրցել միմեանց
հետ: Այդպէս նա մէկ անգամ 500 տա-

լեր մրցանակ նշանակեց նորան, ով որ ամենից լաւ նկարէ մի սիրուն տեսարան:

Աշակերտների մէջ ամենից շատ ուզում էին այդ մրցանակն ստանալ երկու հոգի. մէկի անունն էր Էմիլ, իսկ միւսինը Թէոդոր: Նոքա երկուսն էլ աաղանդ ունէին և աշխատասէր էին. այնպէս որ նկարչութեան վարժապետն ինքն էլ չգիտէր թէ այդ երկուսից ո՞րը կը ստանայ մրցանակը:

Թէոդորի ծնողներն աղքատ էին և շատ դժուարութեամբ իրանց օրական հացը ձեռք էին բերում, այնպէս որ նոքա ոչ մի կերպով չէին կարող օգնել իրանց որդուն, իսկ Էմիլի հայրը հարուստ վաճառական էր և շատ շքեղ ապրում էր. այդ պատճառով Էմիլը մրցանակն ուզում էր ստանալ փառքի ու անուան համար և ոչ թէ 500 առլերի: Էմիլն ու Թէոդորը լաւ ընկերներ էին և իրար շատ էին սիրում:

Մէկ անգամ մրցանակ ստանալուց

մի քանի օր առաջ Էմիլը գնաց իւր աղքատ ընկերոջ փոքրիկ, նկարչական սենեակը: Թէոդորը մէջքով նստել էր դէպի դուռը և այնքան զբաղուած էր իւր նկարով, որ չլսեց ընկերի ոտքի ձայնը: Էմիլն անշարժ կանգնած էր և ոչ մի ձայն, ծպտուն չէր հանում:

Մի քանի րոպէից յետոյ Թէոդորը նորից վրձինն առաւ, մի քանի տեղ գրծգրծեց քաթանի վերայ, բայց նորա վարժ ձեռքերը թուլացան և նա ետ ընկաւ աթոռի վերայ: Խորը հառաչանք դուրս եկաւ Թէոդորի կրծքից և նա գլուխը շարժեց:

Չէ, գործս յաջող չի գնում, ասում էր նա, չգիտենալով, որ Էմիլն իրան լսում է: Եո կորցրել եմ իմ սովորական քաջութիւնս և ամեն բան կարծես աչքերիս առաջ խառնվում է: Էմիլն անպատճառ կըլաղթէ և ես մրցանակը չեմ ստանայ: Արդեօք ո՞ր կըմնայ իմ Խտալիա գնալու մեծ ցանկութիւնը: Հայրս աղքատ

է, այնպէս ընկերներ չունեմ, որ ինձ օգնեն և ես իմ ամբողջ կեանքումս մի տեղում կպած, գերեզման կըմտնեմ ինչպէս մէկ անբախտ և ամենից ծաղրուած նկարիչ: Այո՛, եթէ էմիլը չլինէր... ես միայն նորանից եմ վախենում. նա կը յաղթէ և իմ բոլոր աշխատանքս զուր կ'անցնի: Ա՛խ, Աստուած իմ, Աստուած»:

Անշարժ կանգնած էր էմիլը: Իսկ Թէոդորը նորից առաւ վրձինը և նոր ուժով ու եռանդով սկսեց նկարել: Կամաց, կամաց թաթերի վերայ դուրս գընաց էմիլը, մտաւ մօտակայ քաղաքային պարտէզը, որ ազատ տեղում մենակ կարողանայ մտածել իւր լսածների մասին:

«Ես շատ եմ խղճում Թէոդորին, ասում էր նա: «Նա չափազանց աշխատում է, բայց զուր է, որովհետև նա շատ վըրդովուած և յուսահատուած է: Նա ինձանից տաղանդաւոր է, բայց այս անգամ ես կըտանեմ յաղթութիւնը, քանի որ ես նկարում եմ հանգիստ և ուրախ սըր-

տով: Իմ ձեռքս է նորան բաղդաւորացնելը. եթէ ուզենամ պատկերս չվերջացնել, նա կըստանայ մրցանակը: Բայց ինչպէս իմ փառքս ու պատիւս զոհեմ. ա՛խ, որչափ դժուար է զրկուել այդպիսի անունից: Բայց մի և նոյն ժամանակ խեղճ Թէոդորը քանի՛ տարի է, որ ուզում է Իտալիա գնալ. մի՞թէ ես պէտք է նորա յոյսերը ոչնչացնեմ»:

Էմիլը չէր կարող ոչինչ վճռել. նա տատանվում էր, ինչպէս որ մակոյկը խիստ ալեկոծութեան ժամանակ: Նա համ վճռում էր, որ Թէոդորին թողնի մրցանակը, համ չէր ուզում ինքը զրկուել փառքից: Վերջապէս նա բարձր ծիծաղեց:

«Ի՛նչ լիմարն եմ ես» ասաց նա: «Իսկ խենթ եմ. ինչ գիտեմ, որ իմ նկարս Թէոդորինից լաւ կըլինի: Չէ, ես դեռ առաջ հաստատը կ'իմանամ և յետոյ կըվճռեմ, թէ ինչպէս պէտք է վառուեմ: Մեր տեսուչն ինձ հաւանում և

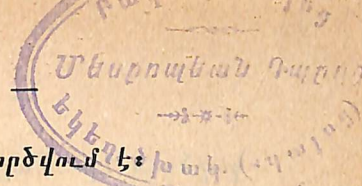

սիրում է. ուրեմն այդ նկարները դեռ ցուցահանդէս չտարած, թող նա տեսնի ու որոշէ, թէ ո՞րինս է աւելի լաւը:

Այդպէս նա հոգսերից ազատուելով, գնաց տուն:

Միւս օրը նա խնդրեց տեսչին, որ իրան հետ գնայ Թէոզորի նկարը աննելու: Թէոզորն, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ նստած էր նկարատախտակի առաջ և նկարում էր: Տեսուչն երկար նայում էր այդ աշխատանքին և ամեն րոպէ նորա երեսի վերայ աւելի ու աւելի բաւականութիւն էր երևում:

Այս նկարը շատ լաւ է և միանգամայն արժանի է մրցանակի, ասաց նա վերջապէս: Աշխատիր ջանասիրութեամբ, Թէոզոր, և մի՛ յուսահատուիր: Ես յոյս ունեմ, որ դու ժամանակին լաւ նկարիչ կը դառնաս. քեզ միայն հարկաւոր է գոնէ մէկ տարի Ռտալիա գնալ. այնտեղ գեղարուեստի իսկական դպրոց է. և այնտեղ միայն գեղարուեստագէտը վերջնա-

կանապէս կատարելագործվում է: Ես ասեմ:

Կարմրած թշերով ու փայլուն աչքերով լսում էր Թէոզորը յարգելի վարժապետի ու տեսչի կարծիքը և նոր եռանդով ու սիրով սկսեց աշխատել, երբ նոքա հեռացան: Նա նորից յոյս առաւ և շարունակեց իւր գործը:

Իսկ արդէն գովեցիք Թէոզորի նկարն, ասաց Էմիլը տեսչին, երբ նոքա փողոցումն էին, որ ես կ'ուզէի իմ պատկերիս մասին էլ իմանալ ձեր կարծիքը. խնդրեմ, մի՛ մերժէք ինձ:

Մեծ ուրախութեամբ, ասաց տեսուչը, և Էմիլի հետ մտաւ նորա պարապելու սենեակը:

Էմիլն իւր պատկերն արդէն գրեց, որ լաւ յոյս ընկնի վրէն և սրտատրոփ սպասում էր տեսչի կարծիքին: Թէոզորի գովասանքը լսելուց յետոյ, նա վախենում էր, որ իրան նկարն այնքան էլ երևելի չի կարող լինել, ինչպէս որ ինքը

կարծում էր: Բայց շուտով նա հակա-
ռակը լսեց:

Թէոդորի նկարած տեսարանը շատ
կանոնաւոր պատկեր է, ասաց տեսուչը.
բայց ես վախենում եմ, որ քոնը կրտա-
նի մրցանակը: Թէև նորա ու քո աշխա-
տութեան մէջ զանազանութիւնն այն-
քան էլ մեծ չէ, բայց և այնպէս, դու
կըլաղթես: Ես շատ եմ խղճում քո ըն-
կերին. ես սրտանց կ'ուզէի, որ նա ար-
ժանանար այդ մրցանակին:

Քիչ յետոյ տեսուչը գնաց. իսկ Է-
միլը նորից սկսեց մաքառել իւր մեծա-
հոգութեան և ինքնասիրութեան հետ...
Երկար տևեց այդ մաքառումը, մինչև որ
նա մի որոշ բան վճռեց: Վերջապէս ցու-
ցահանդէսը բացուեց: Պատկերները կա-
խուած էին ցուցահանդիսի մեծ դահլի-
ճում և մասնագէտ ու գնահատող նկա-
րիչներն ուշադրութեամբ նայում էին
ամեն մէկ նկարին, սր իմանան թէ ո՞րն
աւելի լաւ ու կանոնաւոր է:

Շատ սրտեր բաբախում էին, երբ
մի քանի աչքեր քննում էին այս կամ
այն նկարը. և բոլոր աշակերտները միա-
տեսակ յուզմունքով սպասում էին նոցա
վճռին: Նոցանից ամեն մէկը թէ վախե-
նում և թէ յոյս ունէր, բայց ամենից
շատ յուզուած էր Թէոդորը. Նա կամ
դեղնում կամ կարմրում էր և ոչ մի
կերպ չէր կարող գոնէ արտաքուստ հան-
գիստ երևալ: Նորա աչքերը շարունակ
փնտռում էին Էմիլի նկարը. բայց այդ
պատկերը չկար և նա կարծում էր թէ
շփոթուած լինելուց նա բան չի տես-
նում: Շուտով նա նկատեց Էմիլին, որը
սեան մօտ կանգնած, անհոգ կերպով
սպասում էր վճռին: Էմիլի ժպիտն ինչ-
պէս սուր դանակ ցցուեց Թէոդորի սըր-
տում, որովհետև նա կարծում էր թէ Է-
միլը հաստատ գիտէ, որ կըլաղթէ և այդ
պատճառով էլ ժպտում է:

Վերջապէս այդ անտանելի դրու-
թիւնն անցաւ: Դատաւորները հաւա-

քուեցին միւս սենեակում և խորհուրդ անելուց յետոյ մրցանակ նշանակող հարուստին յայտնեցին իրանց կարծիքը: Հարուստ բարերարը հաւանեց նոցա ընտրութեանը և կանգնեց սենեակի մէջ տեղը, որ յայտնէ նոցա վճիռը: Իսկ իճուստ տիրեց խորը լռութիւն:

Մասնագէտներն ամենից շատ գրնահատել են Թէոդոր Շերմի նկարը. յայտնելով նոցա կարծիքն երիտասարդ նկարչին, ինքս էլ մի քանի խօսք կ'աւելացնեմ, որ ես նոյնպէս չափազանց հաւանում եմ, նա ինձ մեծ ուրախութիւն պատճառեց իւր այդ գեղեցիկ աշխատանքով:

Այդ խօսքերի ժամանակ Թէոդորն զգաց, որ արիւնը գլուխը խփեց. նա ուրախացած՝ ցնորուածի նման մօտեցաւ հարուստին, որը քնքշութեամբ նորա ձեռքը բռնեց և միքանի ջերմ սւ գովասանական խօսք ատաց, որոնք անչափ դուր եկան Թէոդորին: Այդ ժամանակ

Էմիլը մի տեսակ տխուր կերպով նայում էր ընկերի վերայ, բայց շուտով այդ տխուր հայեացքը պոյծառացաւ: Ընծան ստանալով, Թէոդորը համարձակ կերպով նայեց Էմիլին, որ իսկոյն իւր ձեռքը մեկնեց երջանիկ ընկերին ասելով:

Սրտանց քեզ երջանկութիւն եմ ցանկանում. դու միանգամայն արժանի էիր այդ մրցանակին:

Բայց ո՞ւր է քո պատկերը. հարցրեց Թէոդորը: Ես չէի կասկածում, որ դու կըտանէիր...

Ես չկարողացայ վերջացնել, պատասխանեց Էմիլն ուսերը շարժելով: Ես շատ մեծ չափով սկսեցի և էլ ժամանակ չունեցայ պրծնելու. հիմայ այդ աշխատանքս կըթողնեմ միւս մրցանակին:

Երբ այդպէս ընկերներն իրար հետ խօսում էին, նորանց մօտեցաւ տեսուչը և հանաքով Էմիլի վերայ մատը թափ տուեց ու ասաց:

Ի՞նչ շատ ծոյլ ես. բայց այդ ո-

չինչ, ես արդէն մեր բարի խնամակալի մօտ գովեցի քո պատկերը և նա ուզում է անպատճառ տեսնել: Թոյլ կըտամ, որ հէնց այսօր ճաշից յետոյ գանք քեզ մօտ:

Դ հարկ է, հմիլը համաձայնեց: Հանգէսն էլ շուտով վերջացաւ: Թէոդորի անունն ամեն մարդ կրկնում էր և բոլորն էլ գովում էին նորան. մինչև անգամ Թէոդորի թշնամիներն էլ նորա կողմն էին և չէին նախանձվում, որովհետև նա իւր համեստութեամբ ամենքի սիրելին էր դարձել:

Այգ նոյն երեկոյին, երբ Թէոդորը հանգիստ նստած խօսում էր իւր տնեցւոց հետ Իտալիա գնալու մասին, հմիլը շնչասպառ ներս ընկաւ և ուրախ սւրախ քրկեց իւր ընկերին:

Ես էլ քեզ հետ գնում եմ, սիրելի Թէոդոր, ասաց նա: Եթէ դու սպասես, որ ես իմ նկարս վերջացնեմ, մենք միասին կ'երթանք հարաւ դէպի Իտալիա: Մեր բարերարն իմ պատկերս գնեց

և այնքան փող տուեց, ինչքան որ քեզ մրցանակի համար:

Հիմայ ուղիղ որ ես բաղդաւոր եմ. արտասոււքն աչքերին ասաց Թէոդորը: Ես շատ ուրախ եմ, որ քեզ հետ անարդար չվարուեցին: Ես երբէք մրցանակը չէի ստանայ, եթէ որ դու քո նրկարդ բերէիր և դեռ մինչև հիմայ էլ այդ միտքն ինձ տանջում է, որ դու իմ օգտիս համար զոհեցիր այդ: Ես գիտեմ, որ դու կարող էիր աշխատանքդ վերջացնել, եթէ ուզենայիր. ինձ տեսուէն էլ այդպէս տուաց:

Ախ, չէ, չէ, սիրելի ընկերս. բացազանչեց հմիլը, որն երբէք չէր ուզենայ, որ իւր գաղտնիքն իմացուի: Քեզ զուր մի տանջիր այդպիսի կարծիքներով. առաջդ նայէ, անցեալը թո՛ղ և ուրախացիր, որ յաղթանակը տարար: Ուրեմն գնանք Իտալիա՛, Իտալիա՛:

Այո՛, այո՛, գնանք Իտալիա, կրկնեց Թէոդորը:

Միքանի շաբաթից յետոյ Երկու
ընկերները ճանապարհ ընկան դէպի օրհ-
նուած Երկիրը: Երկուսն էլ գոհ ու եր-
ջանիկ էին, իսկ Էմիլը բացի այդ՝ իւր
սրտումը պահում էր և այդ գեղեցիկ
վարմունքի գաղտնիքը:

1452

2013

Նոյն թարգմանչինն է

	Ռ.	Կ.
1 Յովհան Գուտտէնբերգ	—	15
2 Գօկտօր Զէններ	—	20
3 Մանկական թատրօն	1	—
4 Իբսէնի, Նօրա	—	30
5 Լիր Արքայ	—	5
6 Գայլ	—	3
7 Թուղթ և Հին Գրքեր (Օստրօ- գօրսկի)	—	5
8 Տիրօլացի Աղջիկ և Ժլատ	—	5
9 Մեր Պապի Գաւազանը	—	5
10 Անհանգիստ Գիշեր	—	5
11 Որսի գնդակ	—	5
12 Մայրական սէր	—	5
13 Մրցումն	—	5

